

راهکارهای توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری در دانش آموزان

ساره خوش کام^۱، سارا خوش کام^۲

۱- کارشناسی ارشد، روانشناسی، اداره آموزش و پرورش شهرستان حاجی آباد

sarekhoshkam@gmail.com

۰۹۱۷۶۹۴۸۶۸۱

۲- کارشناسی، آموزش ابتدایی، اداره آموزش و پرورش شهرستان حاجی آباد

Khoshkam.sara7577@gmail.com

۰۹۹۱۹۳۴۷۳۱۲

چکیده:

جایگاه پژوهش در پیشرفت جامعه به اندازه ای اهمیت دارد که باید در دستور کار معلمان، مدیران مدارس و مسوولان آموزش و پرورش با هدف گسترش و تقویت فرهنگ پژوهش محوری در بین آینده سازان ایران بیشتر مورد توجه قرار گیرد. برنامه های پژوهشی باید در سنین پایین جامعه مورد توجه باشد تا کودکان و نوجوانان با چگونگی فکر کردن و یافتن راه حل برای پاسخ مساله آشنایی پیدا کنند. پژوهش محوری در مدارس موجب می شود تا دانش آموزان مهارت های تفکر همچون واکاوی تبیین مسائل و آزمون فرضیه ها را بیاموزند. پژوهش یکی از مهمترین مولفه های توسعه و پیشرفت کشور است که جامعه را به سمت تحرک علمی سوق می دهد. شعار هفته پژوهش نیز پژوهش و فناوری در خدمت جهش تولید انتخاب شده است تا زمینه روی آوردن علاقمندان به خصوص معلمان و دانش آموزان به سمت پژوهش فراهم آید. حاکم شدن فضای پرسشگری و جستجوگری در مدارس از جمله مواردی است که آموزش و پرورش باید به آن توجه کند تا پژوهش محوری در بین دانش آموزان و حتی معلمان نهادینه شود. چند سالی است که نگاه پژوهشی در بین فعالان عرصه تعلیم و تربیت عمیقتر شده است که این رویکرد مهم و هدف دار در بین دانش آموزان و معلمان استان البرز با کسب رتبه های برتر در جشنواره های کشوری و برون مرزی گواه این ادعا است.

کلیدواژه: معلم، دانش آموز، توسعه، تقویت، پژوهش

مقدمه

یکی از رسالت های مهم آموزش و پرورش تربیت انسان های خلاق و نوآور است و برای انجام این رسالت باید وضع موجود را تغییر داد و پژوهش و نوآوری دو ابزار مهم برای رسیدن به این هدف است. در جامعه متحول امروز و فردا، اندیشه ورزی، پژوهش و دستیابی به ایده ها برنامه ها، و روش های نو پیش شرط توسعه است. لذا ضروری است برای تعمیق اندیشه و گسترش همه جانبه فرهنگ علمی و تحقیقاتی در کشور شرایط و تمهیداتی فراهم شود تا حس کنجکاوی علمی و نوآوری در کودکان و نوجوانان بارور و تقویت گردد. به نحوی که زمینه مطلوب فرهنگی برای پرورش استعدادها و خلاقیت های آنها فراهم شود. با عنایت به نقش آموزش و پرورش در تربیت نیروی انسانی توانا نوآور و خلاق، می توان جامعه دانش آموزی و معلمان را مهمترین، موثرترین و وسیع ترین بستر برای اشاعه فرهنگ تحقیقاتی و عتمی دانست. پژوهش وسیله ای بسیار مناسب برای تعیین مسیرهای مورد انتظار است که از روش های علمی بهره می گیرد و می تواند پاسخگوی نیازهای آموزشی باشد، از طرف دیگر پژوهش را با برنامه ریزی صحیح می توان در راستای نیازهای آموزشی هدایت کرد. راهکارهای توسعه ایجاد فرهنگ پژوهش ایجاد انگیزه های پژوهشی انتخاب و بررسی شده اند پس از بررسی انگیزه های پژوهشی انتخاب و بررسی شده اند پس از بررسی و تحلیل آنها چالش های پژوهش و تحقیق در آموزش و پرورش و راهکارهای رفع این چالش ها مطرح گردیده است. این

مقاله با توجه به رابطه ی دوسویه تحقیق به راهکارهای توسعه پژوهش و نوآوری در آموزش و پرورش می پردازد روش تحقیق اسنادی می باشد.

طرح مساله

به نظر می رسد که نظام آموزش و پرورش در راه توجه به تحقیق و پژوهش، با موانعی روبرو باشد؛ موانعی که مربوط به ساختار، برنامه ها، طرح ها و روش های نظام اداری است. از جمله ی این موانع می توان زیاد بودن تعداد دانش آموزان کلاس، وقت کم، عدم تامین مالی، هزینه های سنگین تحقیق و....

رفع این موانع تنها با شناخت کامل آن ها میسر خواهد بود. بنابراین، ضروری است که تحقیق و پژوهش در نظام آموزش و پرورش و ویژگی های آن به بررسی موانع موجود بپردازد.

ادبیات موضوع

تعریف پژوهش و تحقیق:

تحقیق یک واژه عربی است و در زبان فارسی به معنای رسیدگی کردن، بررسی، بازجویی، واری و واقعیت، راست و درست کردن به کار رفته است. دیویی پژوهش را «فرایند جست و جوی منظم برای مشخص کردن موقعیت های نامعین» (دیویی، ۱۳۶۹، ۱) تعریف می کند. شکوهی در تعریف تحقیق علمی می نویسد: «تحقیق علمی فعالیت ذهنی سازمان یافته ای است برای یافتن پاسخ پرسشی که دانستن آن برای محقق از جهتی حائز اهمیت است.» (شکوهی، ۱۳۷۵، ۲)

وایز، نوردبرگ و ریتزر تحقیق را از نظر ماهیت، کندوکاوی نظام مند به منظور کشف قانون قابل پذیرش مطرح می کنند: دایره المعارف علوم اجتماعی تحقیق را این گونه تعریف می کند: تحقیق فعالیت فشرده ای است که مستلزم کشف اطلاعات جدید یا کشف روابط جدید در یک نظریه به منظور تعمیم دادن نتایج آن است.

از نظر دلاور تحقیق مجموعه فعالیت های منظمی است که هدف آن کشف حقیقت یا رسیدن از علم اندک به علم بیشتر است، خواه با آزمایش صرف و خواه با روش های دیگر (دلاور، ۱۳۷۴، ۴).

آنچه در تعاریف بالا دیده می شود، پژوهش را یک امر علمی و نظام مند برای رسیدن به نادانسته هایی است که به کشف حقیقت می انجامد و ما را در تصمیم گیری ها برای حل مشکلات راهنمایی می کند. هدف پژوهش و تحقیق هم در نظام آموزشی، شناخت پدیده های آموزشی، بهبود فرایندها و نهادهای آموزشی و حل مشکلات و مسایل آموزشی است.

تعریف توسعه :

توسعه هم مفهوم کمی و هم مفهوم کیفی دارد. توسعه بر رشد دلالت دارد اما رشد بر توسعه دلالت ندارد. توسعه علاوه بر افزایش تولید کمی، تغییرات کیفی رانیز دربرمی گیرد. بهترین معیار برای سنجش توسعه شاخص توسعه ی انسانی وجود دارد. (کتاب اقتصاد سال دوم، ۵،)

تعریف آموزش و پرورش

مهاتما گاندی، مصلح بزرگ آموزشی گفته است "آموزش و پرورش عبارت است از کشف استعدادهای فیزیکی، عقلانی و معنوی انسان و هدایت آنها به بهترین وجه ممکن." (اگارول و تاکور، ۲۰۰۳، ۶)

فروبل نیز گفته است "آموزش و پرورش عبارت است از به فعل درآوردن همه ی استعدادهای بالقوه ی انسان.

اهمیت و ضرورت موضوع

از گذشته تا به حال، حس کنجکاوی در نهاد آدمی بوده، هست و خواهد بود. بشر همواره سعی داشته است که رازها و اسرار سر بسته را برای خود بشکافد و حقایق پنهان را برای خود آشکار کند. میل به ارضای این حس موجب شده است که بشر به کشف مجهولات و در

نتیجه، پیشرفت های چشمگیر در تمامی زمینه های علمی دست یابد. از این رو در دنیای امروز که رشد و گسترش علم و فناوری از عناصر مهم پیشرفت و توسعه در تمامی ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی ... به حساب می آید، نهادها و نظام های آموزشی و پژوهشی نقشی بس عظیم و پراهمیت دارند.

نهاد آموزش و پرورش در جامعه برای توسعه و رشد خود نیاز به پژوهش و تحقیق دارد، زیرا زیربنای تصمیم گیری های درست و بجا در سازمان ها، پژوهش های کاربردی است. در غیراین صورت سازمان اگر به عقب برنگردد، حداقل در جای خود درجا خواهد زد و از نوآوری دور خواهد ماند. علاوه براین یکی از راههای جلوگیری از زوال و فرسودگی سازمانی، توسعه پژوهش و تحقیق در سازمان است. در هر سازمانی یک مؤسسه تحقیقاتی، پشتیبان و ضامن ادامه فعالیت های سازمان و تحقق اهداف آن است.

نظام آموزش و پرورش به عنوان یک نظام پویا، هوشمند و هدفمند در این باره نقش عمده ای چون تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه، ترویج و ارتقای دانش و گسترش تحقیق و تتبع و زمینه سازی برای توسعه کشور دارد و تحقق این اهداف، وسواس علمی - پژوهشی خاصی را طلب می کند.

اهداف تحقیق

اهداف کلی:

هدف کلی هر تحقیق به دست آوردن اطلاعات جدید و افزون به دانش عمومی است، دراین مقاله نیز راهکارهای توسعه پژوهش و نوآوری در آموزش و پرورش مد نظر می باشد.

اهداف جزئی:

۱- آگاهی از موانع و چالش های پژوهش در آموزش و پرورش

۲- آگاهی از تاثیر رابطه ی عوامل مادی و معنوی بر توسعه پژوهش در آموزش و پرورش

۳- آگاهی از تاثیر رابطه ی تصمیمات و سیاست گذاریها ی دولت بر توسعه پژوهش در آموزش و پرورش

بحث و متن اصلی

چارلز هندی متفکر معاصر که به عنوان یکی از تحلیل گران نواندیش اوضاع اقتصادی، اجتماعی، جوامع مختلف، شناخته شده، در زمینه توسعه می گوید امروز هرکسی قبول می کند که موفقیت اقتصادی ژاپن هیچ ارتباطی به مواد خام نداشته و در عوض کاملاً مبتنی و متکی بر شیوه تعلیم و تربیت و تحقیقات بوده است. ما دیر فهمیدیم که همین امر می تواند در مورد بقیه کشورها هم صادق باشد. ما باید مردم خود را به دارایی خود تبدیل کنیم و بیشتر دارایی های خود را هم به انواع دارایی های فکری و معنوی بدل نماییم روبرو باشد. (هندی ۱۳۷۵، ۷).

به نظر می رسد که نظام آموزش و پرورش در راه توجه به تحقیق و پژوهش، با موانعی که مربوط به ساختار، برنامه ها، طرح ها و روش های نظام اداری است، رفع این موانع تنها با شناخت کامل آن ها میسر خواهد بود. بنابراین، ضروری است که تحقیق و پژوهش در نظام آموزش و پرورش و ویژگی های آن بررسی و موانع موجود شناخته شود

برای شناخت چالش ها و موانع پژوهش و تحقیق در نظام آموزش و پرورش، با مطالعه مقالات و کتاب هایی راجع به پژوهش و تحقیق و مدیریت و مشاوره با صاحب نظران پژوهش و مدیریت و با تعمق و اندیشه راجع به آن ها برخی از ویژگی ها از قبیل فقدان فرهنگ پژوهش و تحقیق، فقدان انگیزه های مادی و معنوی، موانع اداری و مالی (بوروکراسی)، انتخاب و بررسی شدند.

پس از بررسی و تجزیه و تحلیل چالش ها، برای برطرف کردن آن ها و دستیابی به راهکارهایی برای رفع چالش های مذکور، برخی از ویژگی های پژوهش و تحقیق در کشورهای توسعه یافته از قبیل: برگزاری دوره های آموزشی کوتاه مدت در زمینه روش های تحقیق، موظف بودن پژوهش برای استادان، مدیران و دست اندرکاران نظام آموزش و پرورش، اعطای فرصت مطالعاتی و پژوهشی به معلمان، قدردانی مناسب از استادان پژوهشگر، ارتباط بین پژوهشگران و مدیران، توجه به تحقیقات مشارکتی، توجه به سرمایه گذاری در تحقیقات، کاهش بوروکراسی

در نظام اداری آموزش و پرورش، تأسیس یک سازمان تحقیقاتی مستقل در کشور با عنوان راهکارهای پژوهش و تحقیق در آموزش و پرورش بررسی شد و پیشنهادهای لازم عرضه شد.

چالش‌ها و موانع پژوهش و تحقیق در نظام آموزش و پرورش

به‌طور کلی مهم‌ترین موانع و چالش‌های پژوهش در نظام آموزش و پرورش عبارتند از:

۱. فقدان فرهنگ پژوهش و تحقیق

یکی از موانع مهم و کلیدی پژوهش در جامعه و نظام آموزشی، فقدان فرهنگ پژوهش است؛ یعنی ماعادت به پژوهش و تحقیق نداریم. عادت کرده‌ایم که چشم بسته هر چیزی را قبول کنیم. هر مطلبی را که چاپ شده، درست می‌پذیریم. یاد نگرفته‌ایم که هر مسئله و مشکلی را با تحقیق و پژوهش انجام دهیم و مشکلات را خودمان حل کنیم. تقلید جای پژوهش و تحقیق را گرفته است و این جزئی از فرهنگ ماز گذشته تا به حال است. مولوی شاعر و عارف وارسته قرن هفتم می‌فرماید:

از محقق تا مقلد فرق هاست کاین چو داوود است و آن دیگر صد است

منبع گفتار این، سوزی بود و آن مقلد، کهنه آموزی بود

آن مقلد صد دلیل و صد بیان در زبان آورد ندارد هیچ‌جان

آن مقلد هست چون طفل علیل گرچه دارد بحث باریک و دلیل

پس خطر باشد مقلد را عظیم از ره و رهزن ز شیطان رحیم (مثنوی، ۸، ۱۳۶۱)

نظام آموزشی ما روحیه و فرهنگ تحقیق را در میان معلمان و دانش آموزان ما و افراد جامعه به وجود نیاورده است. دانش آموز فقط می‌خواهد مطالب آماده (کتاب یا جزوه‌های معلم) را بخواند و امتحان دهد و با تحقیق و پژوهش بیگانه است. متأسفانه معلمان هم به دلایل مختلف رغبتی به پژوهش ندارند.

این امر ریشه در فرهنگ و تاریخ کشور ما دارد، زیرا نظام‌های حاکم بر کشور ما در طول تاریخ متمرکز بوده‌اند، یعنی همیشه از بالا به پایین امر و نهی می‌شده و به همین دلیل قدرت تصمیم‌گیری و تحقیق و پژوهش هم‌از ما گرفته شده است. در خانواده‌های ما هم همیشه بزرگ‌ترها مسائل و مشکلات را برای ما حل می‌کرده‌اند و ما اجازه نداشته‌ایم که مسائل و مشکلات خود را حل کنیم. از این رودرگز سالی هم با تحقیق بیگانه‌ایم و فکر می‌کنیم که باید همیشه از تحقیقات و راه‌حل‌های دیگران در حل مشکلات خود استفاده کنیم و باور و اعتقاد به اینکه تحقیق و پژوهش چه فوایدی در بهبود زندگی مادر جامعه و سازمان دارد، در ما مرده است.

در آموزش و پرورش، ما پژوهشگر، پژوهش‌خواه و پژوهش‌خوان نداریم. اغلب پژوهشگران ما به معنی واقعی کلمه پژوهشگر نیستند و پژوهش را برای حل مسئله و مشکل انجام نمی‌دهند، بلکه جنبه‌های مادی مورد نظر است. البته پژوهشگر بدون انگیزه‌های مادی هم نمی‌تواند دست به کار تحقیق شود، اما در اینجا مقصود این است که هدف قربانی وسیله شده است. از طرف دیگر مدیران و تصمیم‌گیران که باید پژوهش‌خواه و پژوهش‌خوان باشند، اعتقادی به پژوهش ندارند و تجربه خود را در تصمیم‌گیری‌ها مؤثرتر می‌دانند. به زبان ساده، مدیران حرف محققان را درک نمی‌کنند و سهم تحقیقات در تصمیم‌گیری‌ها بسیار کم است.

۲. فقدان انگیزه‌های مادی و معنوی

منشأ هر کاری به پدیده‌ای به نام انگیزه بستگی دارد. این عامل انسان را به انجام آن کار تشویق و تحریک می‌کند. متأسفانه معلمان در نظام آموزشی هیچ گونه انگیزه‌ای چه مادی و چه معنوی در راه انجام تحقیق ندارند.

نتایج تحقیقی که در سال ۱۳۶۹ درباره موانع و مشکلات پژوهشی کشور صورت گرفته است، نشان می‌دهد که محققان اگر امکان بیابند کار تحقیق را رها می‌کنند؛ زیرا برای این کار انگیزه‌های مادی و معنوی لازم ندارند (شیبانی، ۹، ۱۳۷۳).

صادقی در تحقیقی یکی از دلایل بی‌توجهی به تحقیقات را فراهم نبودن امکانات اقتصادی و رفاهی لازم برای استادان می‌داند (صادقی، ۱۰، ۱۳۷۰).

۳. موانع اداری و مالی

اختصاص بودجه های پراکنده و نامشخص، نهاد تحقیق را از قوام یافتن باز می دارد، اندوختن اطلاعات پژوهشی را مشکل می سازد و مانع تحقیقات دراز مدت می شود. از طرف دیگر میزان حمایت برای تحقیق در آموزش و پرورش فوق العاده کم است. این نقصان در مقایسه با بودجه تحقیقات در صنعت و بیشتر به چشم می خورد. از طرف دیگر اطلاعات واقعی در اختیار محققان و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری قرار نمی گیرد. ضروری است که باتأسیس یک سازمان تحقیقاتی مستقل در کشور، هم سیاست های تحقیقاتی را منظم کرد، هم بودجه های تحقیقاتی را به عدالت بین همه سازمان ها تقسیم کرد و هم موانع اداری را از پیش پای محققان برداشت.

ضعف مدیریت نیز از موانع اداری است که سد راه توجه به تحقیق و پژوهش در سازمان هاست. بررسی آرای ۳۰ نفر از محققان و مدیران باتجربه مؤسسات آموزشی و پژوهشی در خصوص مشکلات نظام مدیریت در مؤسسات پژوهشی و آموزشی کشورهای جهان سوم به ویژه ایران نشان می دهد که از نظر آنان ضعف مدیریت در سطوح مختلف نظام پژوهشی، مشکل عمده نظام مدیریت است که این خود گواه نیرومندی برای ضرورت واری و بازنگری ساختار فعلی مدیریت در نظام تحقیقاتی و آموزشی کشور است. مقررات دست و پاگیر مدیریت اداری نیز یکی از مشکلات اصولی و برون سازمانی پژوهش و تحقیق است (قنبری، ۱۳۷۳، ۱۱).

۴. عدم کاربست تحقیقات

گفته شده که مادر کشور پژوهش خوان نداریم. بدین معنی که اکثر پژوهش های انجام شده در کتابخانه ها گرد و خاک می خورد و از آنها استفاده نمی شود.

عدم به کارگیری یافته های پژوهشی علاوه بر اینکه به منزله اتلاف منابع مالی و انسانی صرف شده برای انجام آنهاست، می تواند موجب ایجاد آثار سوء در ذهنیت دستگاه ها و مسئولان امور مالی نسبت به سودمندی سرمایه گذاری به عمل آمده در زمینه پژوهش شود و همچنین موجبات خدشه دار شدن انگیزه پژوهشگران برای ادامه تلاش در این زمینه را فراهم سازد (مهرمحمدی، ۱۳۷۰، ۱۲).

بنابراین، اصل هزینه و فایده توجیه کننده، بخش عمده ضرورت این امر است. در عین حال چشم اندازهای دیگری همچون تأثیر کاربرد یافته های پژوهشی در ایجاد انگیزه در پژوهشگران جهت تداوم کوشش های خود و ایجاد تغییر نگرش سیاست گذاران نسبت به سرمایه گذاری پژوهشی و مصرفی تلقی نکردن آن مطرح است

در کشور ما نیز پس از تشکیل سازمان های رسمی تحقیقاتی، از فعالیت های پژوهشی انتظار می رفت که نتایج این تحقیقات، پی ساخت تصمیم های آموزشی قرار گیرد، اما شواهد موجود از جمله اظهار نظرهای کارشناسی و نتایج یک تحقیق انجام شده در این زمینه دال بر عدم استفاده از نتایج تحقیقات و داشتن دید تشریفاتی و زینتی نسبت به ساز و کار پژوهش است (صافی، ۱۳۷۱، ۱۳).

از میان مهم ترین موانع کاربرد یافته های پژوهشی در تصمیم گیری آموزشی، می توان به نقصان مهارت های پژوهشی و فرهنگ پژوهش خواهی، تأخیر در آماده شدن نتایج تحقیقات برای تصمیم های در دست اتخاذ، گستردگی بیش از حد نظام آموزش عالی و کنترل های انعطاف پذیر، ساختار دیوان سالارانه بازدارنده نوآوری، ناهمخوانی زمینه های فرهنگی (ارزش ها و سنت ها) با یافته های پژوهشی و مقاومت جامعه در برابر تغییر و تمایل آن به حفظ وضع موجود اشاره کرد.

یافته های یک تحقیق نشان می دهد که موانع به کارگیری یافته های پژوهشی در تصمیم گیری های آموزشی عبارتند از:

۱. وجود مشکل در سازمان، تشکیلات و مدیریت نظام آموزشی

۲. فقدان ارتباط متقابل میان تصمیم گیران و پژوهشگران

۳. عدم احساس مسئولیت تصمیم گیران جهت پاسخ گویی در برابر استفاده نکردن از نتایج تحقیقات در تصمیم گیری ها

۴. در اختیار نبودن منابع لازم (مالی، مادی و انسانی) برای عملی کردن نتایج تحقیقات

۵. آسان بودن تصمیم گیری بدون استفاده از نتایج تحقیقات.

۶. فقدان یک نظام اطلاع رسانی و اشاعه یافته های پژوهشی

۷. اطمینان نداشتن تصمیم گیران به شیوه ی تحقیق و صحت یافته های پژوهش

۸. غنی نبودن فرهنگ پژوهش و باور نداشتن تحقیق

راهکارها و پیشنهادهایی برای توسعه ی پژوهش در نظام آموزش و پرورش

برای ترغیب هرچه بیشتر معلمان به امر پژوهش و رفع موانع پژوهش در نظام آموزش و پرورش، کاربست راهکارها و پیشنهادهای زیر ضروری است:

۱. برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه مدت در زمینه روش های تحقیق

لازم است معلمان آموزش ببینند؛ زیرا تا زمانی که روحیه تحقیق در میان آنها به طور گسترده برقرار نشود، بازار تحقیق در آموزش و پرورش رونق کافی نخواهد یافت.

بسیاری از معلمان باروش های تحقیق بیگانه اند. آن وقت مالز آنها انتظار پژوهش و تحقیق داریم. ضرورت دارد برای آشنایی آنها چنین دوره‌هایی به صورت الزامی برای همه معلمان برنامه‌ریزی و اجرا شود و همان طور برای قبولی آنها در این دوره‌ها باید امتیازاتی قائل شد، در صورت عدم موفقیت در دوره نیز تنبیه‌هایی از قبیل تنزل از موقعیت قبلی، کم شدن امتیازات و نظایر آن در نظر گرفته شود. رسالت چنین دوره‌هایی تربیت معلمانی محقق و پژوهشگر است

۲. موظف بودن پژوهش برای معلمان، مدیران

اگر بخشی از ساعات تدریس معلمان در طول هفته به امر پژوهش اختصاص یابد و امتیازاتی هم برای آن در نظر گرفته شود، معلمان خود موظف به امر پژوهش می‌گردند و به این طریق در جهت بهبود کار خود و محیط آموزشی تلاش خواهند کرد. از این رو لازم است برای اعتلای پژوهش در آموزش و پرورش و ترغیب معلمان بدین امر، قوانین ارتقا به نفع پژوهش اصلاح شود تا با ایجاد انگیزه‌های مادی و معنوی، پژوهش به عنوان یک امر موظف انجام پذیرد. همچنین در سازمان و تشکیلات، برنامه‌ریزی و مدیریت آموزش عالی، تغییراتی که موجب تسهیل کاربست یافته‌های پژوهشی می‌شود، ایجاد گردد. یعنی با وضع مقررات و قرارداد دادن مسئولیت استفاده از یافته‌های پژوهشی در شرح وظایف مدیران و معلمان، این امکان فراهم شود که آنان مجاب به استفاده از یافته‌های پژوهشی شده و مسئولیت پاسخ گویی در قبال فرادستان را دارا شوند.

۳. اعطای فرصت مطالعاتی و پژوهشی به معلمان.

یکی از راهکارهای نوآورانه در تقویت انگیزه پژوهش و در نتیجه توسعه پژوهش در آموزش و پرورش، اعطای فرصت مطالعاتی و پژوهشی به آن دسته از معلمانی است که علاقه مندی و شایستگی خود را در این زمینه به اثبات رسانده اند. این تجربه به شکلی موفق در کشورهای دیگر از جمله ژاپن، به کار گرفته شده است.

۴. قدردانی مناسب از معلمان پژوهشگر

معلمی و پژوهشگری از جمله مشاغل است که کشورهای توسعه یافته، توسعه و پیشرفت خود را مدیون آنها می‌دانند. از این رو بیشترین امکانات رفاهی در اختیار آنهاست. معلم و پژوهشگر در چنین کشورهایی به مسائل مادی و امور زندگی فکر نمی‌کند و فکر و وقت خود را در راه تعلیم و تربیت و پژوهش و تحقیق به کار می‌گیرد. چنین اقداماتی نشان دهنده تقدیر و قدردانی از مقام معلم و پژوهشگر است.

۵. ارتباط بین پژوهشگران و مدیران

فراهم کردن جلسات بحث و گفت و گو میان پژوهشگران، مدیران و سایر دست اندر کاران آموزش و پرورش به منظور تبادل نظر در ترغیب معلمان به امر پژوهش بسیار مؤثر است. تشکیل چنین جلساتی در هر ماه ضرورت دارد.

۶. توجه به تحقیقات مشارکتی

امروزه مشارکت در انجام امور ضرورتی اجتناب ناپذیر است. مدیریت مشارکتی، آموزش مشارکتی و تحقیقات مشارکتی. امر پژوهش و تحقیق علمی در دنیای امروز امری گروهی است که به وسیله یک نفر با موفقیت کامل انجام نمی‌پذیرد.

نتایج یک تحقیق حاکی از آن است که روحیه تحقیقات گروهی و مشارکتی در میان معلمان در حد کمی وجود دارد و از دلایل اساسی آن، عدم وجود جو سالم جهت ایجاد روحیه تحقیقات گروهی است که این مسئله در نهایت موجب تک روی محققان، عدم مبادله اطلاعات بین متخصصان و دوباره کاری در تحقیق خواهد شد (ستار، ۱۵، ۱۳۷۳)

از این رو، تحقیقات مشارکتی و گروهی روشی است که برای ترغیب استادان به پژوهش می‌تواند کارساز باشد.

۷. توجه به سرمایه گذاری در تحقیقات

مطالعات تطبیقی بیانگر وجود رابطه میان درک اهمیت پژوهش و توسعه جوامع است. کشورهای توسعه یافته، توسعه خود را بیش از هر چیز مدیون تعمیق، گسترش و بالندگی پژوهش می‌دانند. شاهد آن، اهتمام این کشورها در سرمایه گذاری‌های پژوهشی، استفاده از یافته‌های پژوهشی و شناسایی موانع این امر و مرتفع کردن آنهاست. این گونه کشورها تنها سرمایه گذاری های کلانی برای انجام پژوهش صورت داده‌اند، که نمونه آن سرمایه‌گذاری یک کشور جهت اجرای یک طرح پژوهشی با اعتباری معادل کل درآمد نفتی کشور ما در یک سال است (روزنامه اطلاعات، ۱۶، ۱۳۷۰) بلکه با ایجاد ساز و کار مناسب، تصمیم‌های خود را متکی بر یافته‌های پژوهشی کرده و بدین وسیله موفقیت برنامه‌ها را در دهه اخیر افزایش داده‌اند.

مطالعات نشان می‌دهد که برخی از کشورهای دنیا با تخصیص بودجه‌های هنگفت، امکان استفاده از یافته‌های پژوهشی را فراهم آورده‌اند که در این زمینه می‌توان به سرمایه‌گذاری ۴۵۰ میلیون دلاری آمریکا در عرض تنها دو سال (۱۹۹۰-۱۹۸۹) برای تحقیق و تصمیم‌گیری در مورد اصلاح شیوه‌ی تدریس فیزیک و ریاضیات و اقدام ژاپن جهت انجام تحقیقات طولانی (۱۹۹۱-۱۹۸۹) برای تصمیم‌گیری در مورد اصلاحات آموزشی (شوپا، ۱۷، ۱۳۷۲) اشاره کرد. از این رو سرمایه‌گذاری هر چه بیشتر در تحقیقات می‌تواند ایجاد انگیزه خوبی برای شرکت معلمان در تحقیقات و پژوهش‌ها باشد.

۸. کاهش بوروکراسی در نظام اداری آموزش و پرورش

با توجه به اهمیت نظام اداری و مدیریتی درباره رشد تحقیقات در نظام آموزشی و ترغیب معلمان بدین امر، لازم است اقدامات ضروری برای تحول اساسی مقررات اداری و مالی حاکم بر نظام آموزشی در جهت حذف ساختار نامناسب دیوان سالاری (بوروکراسی)، انعطاف‌پذیری مقررات، تعیین نظامی علمی برای انتخاب مدیران، کاهش مقررات دست و پاگیر اداری، ایجاد ثبات در مدیریت وجود اعتماد جهت تقویت مدیریت پژوهشی صورت پذیرد و ساختار و تشکیلات و مدیریت و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش به سمت پژوهش و تحقیق تغییر و دگرگون شود. با ایجاد چنین تحولی، زمینه و بستر مناسبی برای ترغیب معلمان و شرکت آنان در امر پژوهش آماده خواهد شد.

۹. تأسیس یک سازمان تحقیقاتی مستقل در کشور

برای نظم بخشیدن به تحقیقات، جلوگیری از دوباره کاری‌ها در پژوهش‌ها و برای نظارت بر همه تحقیقات در سطح کشور، ضروری است که یک سازمان متمرکز و مستقل پژوهش در کشور تأسیس شود و این سازمان با برنامه‌ریزی‌های دقیق و علمی، براساس نیاز دستگاه‌های مختلف، پژوهش‌های مورد نیاز را در جهت حل مشکلات سازمان‌ها اجرا کند.

۱۰. تأمین هزینه های تحقیقات

متأسفانه در آموزش و پرورش نه تنها هزینه ها تأمین نمی گردد بلکه برای چاپ آن در مجلات برای گرفتن امتیاز بسیار نا چیز در فرم های مختلف باید هزینه ی زیادی را پرداخت نمایند.

منابع

- دلاور، علی. ۱۳۷۴. مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران. انتشارات رشد. چاپ اول
- دیوبی، جان. ۱۳۶۹. منطق، تئوری تحقیق. ترجمه علی شریعتمداری. تهران. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ دوم
- روزنامه‌ی اطلاعات وجود مراکز تحقیقاتی و پژوهشی، شاخصی برای پیشرفت و توسعه. تهران. ۷ آذر ۱۳۷۰
- ستار، آریتا. ۱۳۷۷. «بررسی وضعیت تحقیقات در میان اعضای هیئت علمی» فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره‌ی ۵۶-۵۵. تهران. پژوهشکده تعلیم و تربیت
- شکوهی، غلامحسین. ۱۳۷۵. «معنی و مفهوم تحقیق علمی و حدود و شرایط آن». فصلنامه تعلیم و تربیت. تهران. پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت.
- شوپا، لئونارد. ۱۳۷۲. اصلاحات آموزشی در ژاپن و بررسی زمینه‌های آن. ترجمه بهمن محسن پور. تهران. مرکز تحقیقات آموزشی
- شیبانی، امیر. ۱۳۷۳. «نگرشی تاریخی به انجمن های علمی در ایران». فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی شماره‌ی ۶. تهران. شورای پژوهش های علمی کشور
- صادقی، عباس. ۱۳۷۰. بررسی مشکلات تحقیق در رشته‌های علوم انسانی. پایان نامه. کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی دانشگاه

- صافی، احمد. ۱۳۷۱. پژوهشی در مورد پژوهش‌های انجام گرفته در آموزش و پرورش و کاربرد نتایج حاصله در تصمیم‌گیری‌های مدیریت عالی. شورای تحقیقات وزارت آموزش و پرورش
- قنبری، افسانه و تنکابنی، محمد. ۱۳۷۳. «درآمدی بر وضعیت مؤسسات پژوهشی و شناخت تنگناها و مسایل موجود». رهیافت شماره ۶: تهران. شورای پژوهش‌های علمی کشور
- کتاب اقتصاد سال دوم دبیرستان
- مولوی، جلال الدین. ۱۳۶۱. مثنوی مولوی. تصحیح نیکلسون. تهران. انتشارات امیر کبیر. مرکز اسناد و مدارک علمی. ۱۳۶۲. واژه‌نامه آموزش و پرورش. تهران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- مهرمحمدی، محمود. ۱۳۷۰. «کاربست یافته‌های پژوهشی در آموزش و پرورش» مجموعه سخنرانی‌ها. تهران. شورای تحقیقات وزارت آموزش و پرورش
- نامی، شمس. ۱۳۷۷. «موانع به کارگیری یافته‌های پژوهشی در تصمیم‌گیری‌های آموزشی». فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۵۴- ۵۳. تهران. پژوهشکده ی تعلیم و تربیت
- هندی، چارلز. ۱۳۷۵. عصر تضاد و تناقض. ترجمه محمد طلوع چاب اول تهران. مؤسسه خدمات فرهنگی رسا
- Aggarwal and ThakurT^{۲۰۰۳} IIEPT concepts and Terms of Educational planning New Deihi-۱۱۰۰۱۶
- Verma , Gajendra & Beard , Puthm. ۱۹۸۱. What is Educational Research , university of Bradford , published by Gowerpublishing company